

В. М. Коваль,
здобувач кафедри економіки
агропромислових формувань
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ДЖЕРЕЛА ЇЇ ФІНАНСУВАННЯ

АНОТАЦІЯ. Визначено особливості формування інвестиційних ресурсів аграрних підприємств та основні джерела фінансування інвестиційної діяльності. Досліджено стан інвестиційної діяльності аграрного сектору України та запропоновано напрями її активізації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиції, інвестиційна діяльність, джерело інвестування.

АННОТАЦИЯ. Определены особенности формирования инвестиционных ресурсов аграрных предприятий и основные источники формирования инвестиционной деятельности. Исследовано состояния инвестиционной деятельности аграрного сектора Украины и предложено направление ее активизации.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиции, инвестиционная деятельность, источники инвестирования.

ANNOTATION. Peculiarities in the formation of investment resources of agriculture enterprises and major sources of financing investment activity. Research of investment activity in agriculture sector in Ukraine and suggests directions for its activation.

KEYWORDS: investments, investment activity, source of investing.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України здійснює свою діяльність враховуючи природно-кліматичні умови, саме тому найуразливіший до продуктової кон'юнктури на ринку. Рівень фондозабезпеченості у сільському господарстві значно відстає від розвинутих країн і не відповідає технологічній потребі. Формування дієвого механізму сприятиме подоланню кризового стану економіки з відновлення та зростання виробничого капіталу, підвищенню ефективності виробництва конкурен-

тоспроможної продукції, подоланню негативних соціально-економічних проблем в АПК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиції, як складова економічних процесів, є визначальним фактором господарської діяльності, що формує процес конкурентного зростання країни в цілому. У сучасних умовах, інвестиції, найважливіший засіб подолання економічної кризи, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- та макрорівнях. Саме тому дослідження проблем інвестування, інвестиційної діяльності підприємства завжди знаходилося у центрі уваги вчених.

Дослідженням проблеми залучення та подальшого накопичення інвестицій, особливо в аграрній сфері економіки України, а також подоланню її кризового стану займається чимало відомих учених-економістів, зокрема: Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Шпичак О.М., Малік М.Й., Кісіль М.І., Непочатенко О.О., Підлісецький Г.М. та ін.

Постановка завдання. Ефективна діяльність аграрних підприємств у перспективі і забезпечення високих темпів їх розвитку та зростання конкурентоспроможності, в умовах ринкової економіки, залежить від рівня їх забезпечення інвестиційними ресурсами. Однак залучення інвестицій не є єдиним показником ефективного розвитку господарюючих суб'єктів. Важливе значення має раціональність використання залучених ресурсів. Відносини між суб'єктами інвестиційної діяльності вимагають глибоких теоретичних і практичних знань для ефективного функціонування різних видів інвестиційних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перспективний розвиток економіки та аграрного сектору України потребує прагматичної, науково обґрунтованої і водночас ефективною інвестиційної політики. Як засвідчує світовий досвід, в економічному розвитку кожної країни інвестиції є визначальним фактором соціально-економічного розвитку, вони сприяють забезпеченню інтеграції національної економіки у світовий економічний простір. Однак, незважаючи на вигідне геополітичне розташування нашої країни, її природні ресурси, науковий потенціал, наявність кваліфікованих кадрів, щорічні обсяги іноземних інвестицій в Україні ще далекі від бажаних.

Формування сприятливого інвестиційного клімату держави завжди мало вирішальне значення у діяльності центральних і регіональних органів влади. Забезпечення законодавчих умов з цих питань, реформування податкової системи з урахуванням вимог СОТ і з метою забезпечення прибутковості підприємств, рента-

бельності галузей агропромислового комплексу, зростання ролі банківських кредитів і позичок і фондового ринку, залучення іноземних інвестицій завжди були визначальними факторами забезпечення активізації інвестиційної діяльності в агропромисловому секторі економіки. Без розв'язання цих проблем не можна сформувати інтенсифікований тип агропромислового виробництва, саме тому важливу роль відіграє науково обґрунтована політика держави щодо активізації інвестиційно-інноваційного процесу, розробки комплексу правових, організаційних та економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування АПК.

Конкурентоспроможність виробництва сільськогосподарської продукції залежить від його інвестиційного забезпечення. Інвестиції потрібні товаровиробникам для забезпечення стабільної господарської діяльності та переозброєння виробництва, а також поліпшення якості продукції. На жаль, переважна більшість аграрних підприємств не спроможна ефективно вести господарську діяльність без залучення інвестицій. Надходження інвестицій у аграрний сектор залежить від інвестиційного середовища, на формування якого впливають такі фактори, як: збалансованість рівня розвитку галузей в агропромисловому комплексі; наявність власних інвестиційних ресурсів, державні пільги для інвесторів, страхування ризиків; технічний рівень організації виробництва та ін. Для ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва необхідне формування як активно функціонуючого фінансового ринку, так і інтегрованої системи взаємозв'язків з міжнародними фінансовими потоками, підвищення рівня інвестиційної забезпеченості сільськогосподарських підприємств. Структура та обсяги інвестиційної діяльності на рівні кожного суб'єкта підприємницької діяльності є головними факторами, що обумовлюють інвестиційний розвиток держави [1].

Аграрний сектор посідає важливе місце в структурі економіки України, тут виробляється 11—15 % валової продукції, однак на галузь припадає лише 3,7—5,0 % інвестицій в економіку країни. Сільське господарство України разом з іншими складовими АПК забезпечує близько 30 % валового внутрішнього продукту, зайнятість майже третини працюючого населення, виробництво 95 % товарів масового вжитку [2].

Інвестиції є стимулюючим фактором розвитку агропромислового виробництва, вони є могутнім каталізатором для розвитку науково-технічного прогресу. Адже застосування нової техніки та технологій сприяє зниженню витрат виробництва й збільшен-

ню обсягу продукції і поліпшенню її якості та забезпечує підприємству конкурентні переваги на ринку.

Функціонування будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності, як правило, пов'язане з інвестиційною діяльністю. Інвестиційна діяльність орієнтується на оновлення або заміну матеріально-технічної бази виробництва, що пов'язано з її удосконаленням, модернізацією у зв'язку зі зношенням і старінням обладнання, потребою у збільшенні та введенні нових виробничих потужностей, зумовлених збільшенням обсягів виробництва й освоєння нових видів діяльності.

Аналіз інвестиційної діяльності в АПК показав, що за період з 2001-го по 2011 роки інвестиції в основний капітал сільськогосподарських підприємств збільшились з 3804 млн грн у фактичних цінах до 30327 млн грн, або у 8 разів. Частка аграрного сектора у здійсненні інвестицій в основний капітал народного господарства України зростає з 11.68 % до 12.79 %. Слід зазначити, що збільшення обсягів виробництва в сільському господарстві найбільшою мірою корелювало саме з динамікою зростання обсягів капітальних вкладень у зазначену галузь.

Динаміку інвестиційного процесу в підприємствах агропромислового виробництва наведено у табл. 1. Як видно з таблиці, найпривабливішою для інвесторів є підприємства переробної промисловості.

Варто зазначити, що впродовж 2000—2010 рр. намітилась тенденція до збільшення обсягів інвестицій у сільське господарство, яка однак характеризувалась спадними тенденціями. Так, якщо у 2008 р. обсяги інвестицій в основний капітал сільського господарства у фактичних цінах досягли свого (на той час) максимального значення — 30 020 млн грн, то у 2009 р. обсяг інвестицій зменшився на 10 180 млн грн. Звичайно, основним фактором такої тенденції був фінансовий стан світової економіки.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА І СТРУКТУРА ІНВЕСТИЦІЙ
В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ АПК УКРАЇНИ (у фактичних цінах), млн грн***

Показники	Роки						Відхилення, +/-
	2001	2005	2008	2009	2010	2011	
Всього	32573	93096	233081	151777	171092	238175	205602
у т.ч. АПК	3804	11434	30020	19840	20528	30327	26523
Частка АПК у загальному обсязі, %	11,68	12,28	12,88	13,07	12,0	12,73	1,05

Закінчення табл. 1

Показники	Роки						Відхилення, +/-
	2001	2005	2008	2009	2010	2011	
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	1617	5016	16890	9382	12231	18183	16566
Части в АПК, %	42,51	43,87	56,26	47,29	59,58	59,96	17,4
Переробна промисловість, виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2187	6418	13130	10458	8297	12144	9957
Части в АПК, %	57,49	56,13	43,74	52,71	40,42	40,04	17,4

* Джерело: дані Державного комітету статистики України.

Обсяг інвестицій, є визначальним фактором у формуванні виробничого потенціалу аграрного сектору економіки. Для обґрунтування даного твердження можна використати статистичну інформацію щодо виробництва продукції у постійних цінах 2010 р., наприклад — у 2008 році — співвідношення обсяг інвестицій/обсяг продукції становив — 233081\201564 млн. грн., а в перший рік фінансової кризи 2009 р. відповідно — 19840/197935 млн грн. Звичайно можна апелювати про достовірність даної залежності до кліматичних умов, у певній мірі це так, однак наявність сучасних комплексів техніки і передових технологій здатні, до певної міри, зневілювати природний фактор.

Формування інвестиційних ресурсів першооснова інвестиційної та загальної фінансової стратегії розвитку підприємства, а також необхідна умова здійснення інвестиційного процесу на всіх його стадіях. Інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок власних інвестиційних ресурсів (прибутку, амортизаційних відрахувань, грошових заощаджень громадян і юридичних осіб), позичених інвестиційних ресурсів (облігаційних позик, банківських і бюджетних кредитів), залучених інвестиційних ресурсів (коштів, отриманих від продажу акцій, пайових та інших внесків громадян і юридичних осіб), а також бюджетних інвестиційних асигнувань [4].

Вибір джерела фінансування інвестиційної діяльності дозволяє розрахувати пропорції в структурі визначених джерел фор-

мування інвестиційних ресурсів. Залежно від виду інвестицій існують такі методи фінансування інвестиційної діяльності, як самофінансування, акціонування, боргове фінансування, фінансування за рахунок дотацій, змішане фінансування.

Основна мета формування інвестиційних ресурсів аграрного підприємства — це задоволення господарських потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізація їх структури з позицій забезпечення ефективних результатів діяльності. Сучасний етап розвитку аграрного сектору України характеризується проблемним формуванням джерел інвестиційної діяльності, що посилюється дефіцитом інвестиційних ресурсів для структурної перебудови економіки. Це, в свою чергу, можна аргументувати високим рівнем і складністю прогнозування інвестиційних ризиків аграрного сектору, на які не погоджуються ні вітчизняні, ні іноземні інвестори.

Висновки. Для активізації інвестиційної діяльності аграрних підприємств необхідно створити відповідну практичну інфраструктуру, яка б регулювала інвестиційні процеси у сільському господарстві з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності товаровиробників. Необхідно прийняти комплексну програму залучення інвестицій, що буде забезпечувати: впровадження та розроблення механізмів залучення інвестицій; дотримання гарантій і прав інвесторів, фінансування та страхування; створення державного реєстру іноземних інвесторів тощо. Запропоновані завдання направлені на забезпечення повноцінного інвестиційного клімату в аграрному секторі. Отже, покращення інвестиційної діяльності аграрних підприємств можливе за рахунок створення належних умов для збільшення надходжень інвестицій в аграрний сектор економіки України.

Література

1. Вітков М. С. Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України / М. С. Вітков // Економіка АПК. — 2010. — № 3. — С. 54—57.
2. Крючкова І. В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні / І. В. Крючкова, Р. В. Попельнюхов // Фінанси України. — 2010. — № 8. — С. 66—71.
3. Панасюк О. Б. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки / О. Б. Панасюк // Економіка АПК. — 2010. — № 6. — С. 51—53.
4. Федоренко В.Г. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні / В.Г. Федоренко. — К. : Науковий світ, 2003. — 724 с.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2012